

Kohatarindid noore eesti keele kui teise keele õppija suulises ja kirjalikus tekstis

LIINA LUTSEPP

Tallinna Ülikool

Ülevaade. Siinse uurimuse eesmärk on selgitada, kuidas väljendavad eesti keelt teise keelena omandavad 8–11-aastased õpilased kohasuhteid kõnes ($n = 24$) ja kirjas ($n = 20$) ning kuidas muutub kohatarindite kasutus kolme aasta jooksul (2022–2024). Täpsemalt esitatakse kirjeldav statistika selle kohta, milliste keeleliste vahenditega õpilased kohta väljendavad, kuidas jagunevad kohatarindid suund-koht-lähe jaotuses ja milline on täpsete ja ebatäpsete tarindite osakaal. Lisaks kõrvutatakse kvalitatiivselt kolme õpilase suulisi tekste kolmest ja kirjutisi kahest aastast. Analüüsitakse seda, kuidas muutub kohatarindite ja eri tüüpi tarindite hulk, kuidas muutub jagunemine suund-koht-lähe jaotuses ning millised muutused leiavad aset kohta väljendavates fraasides. 8–11-aastased eesti keele õppijad kasutavad kõnes ja kirjas koha väljendamiseks mõneti erinevaid tarindeid; nii kõnes kui kirjas esineb kõige rohkem tarindeid, mis väljendavad kohta, lähed väljendavaid esineb üksikuid; sarnase keeleõppetaustaga lastel võib tarindite omandamise arengurada erineda.

Võttesõnad: eesti keel teise keelena; teise keele omandamine; kohatarind; kirjalik tekst; suuline tekst; eesti keel

1. Sissejuhatus

Ruumitaju on olemuslikult tähtis inimmõtlemise ja keele abil maailma mõtestamise komponent. Osaliselt sõltub ruumiline mõtlemine kultuurist ja on varieeruv. Keeled omakorda kajastavad seda varieeruvust. (Levinson & Wilkins 2006: 21–22.) Kohasuhete väljendamine on oluline igapäevase suhtluse osa, mistõttu nende varajane omandamine on suhtluspädevuse seisukohalt üks keskseid nähtusi. Esimese keele omandamisel hakatakse kohasuheteid väljendama üsna varakult (Argus & Bauer 2020: 29–30). Ka eesti keelt teise keelena õppides tekib juba algtasemel vajadus kirjeldada ruumis paiknemist või liikumist.

Kohasuhete omandamise kohta esimeses keeles võib leida andmeid mitmest muutemorfoloogia omandamist vaatevõttest (nt Vihman & Vija 2006; Argus 2008, 2009; Argus & Parm 2010; Pajusalu jt 2011; Torn-Leesik & Vija 2012; Granlund jt 2019). Eesti keele ruumiväljendeid on uuritud kognitiivse semantika ja grammatika raames polüseemia vaatenurgast: on vaadeldud väliskohakäänete semantikat (Vainik 1995), kaassõnade polüseemiat (Veismann 2009), reaalsel ja fiktiivset liikumist (Taremaa 2013, 2017a), ruumis liikumise väljendamisest (Hint jt 2013). Ruumilise viitamise vahendeid (eelkõige deiktilise viitamise seisukohast) on uurinud Renate Pajusalu (1999, 2015; Pajusalu jt 2018), Piia Taremaa (2017b) ja Maria Reile (2019; Reile, Taremaa jt 2019; Reile, Plado jt 2020). Koha väljendamisest eesti emakeelega väikelaste keeles on uurinud Helgi Osterreich Kasak (1977) ja eesti keele kohakäänede argumentidestruktuuris Mari Aigro (2022). Sanna Mustonen (2015) on uurinud kohakäänete omandamist soome keeles kui teises keeles.

Kohasuhete omandamise kohta eesti keeles kui teises keeles on uuringuid väga vähe. Agu Bleive (2023) on kirjaliku pildikatsel uurinud seda, kuidas väljendavad hiina emakeelega eesti keele õppijad staatilisi kohasuheteid. Eesti Keele Instituudis on keeleportaali Sõnaveeb osana välja töötatud veebirakendus Õpetaja Tööriistad – ühtne raamistik eesti keele kui teise keele sõnavara- ja grammatikapädevuse käsitlemiseks –, kus muuhulgas on kirjeldatud tasemeti kohasuheteid väljendavaid

keelendeid (Kallas jt 2025). Kui nimetatud uuringutes ja materjalides on kasutatud peamiselt kirjalikul keelel põhinevat andmestikku, siis sinse uuringu eesmärk on kirjeldada ja võrrelda seda, kuidas 8–11-aastased eesti keelt teise keelena omandavad lapsed väljendavad kohta nii suulistes kui kirjalikes tekstides.

Kirjutamisoskus kujuneb kõne põhjal, kuid kirjaliku ja suulise keele omandamine ei ole täiesti sarnased protsessid (Hallap & Padrik 2008: 68). Suuline register erineb kirjalikust ja see on tingitud suulise keelekasutuse omadustest: protsessuaalsusest, lenduvusest, lineaarsusest, kõnelemise tempost, suhtlejate mälu piirangutest, öeldu kustutamast, multimodaalsusest ja sellest, et suhtlejad tegutsevad füüsiliselt samas ajas ja kohas (Hennoste 2000: 10; EG 2024: 987). Myeongeun Son on võrrelnud inglise keele kui teise keele omandamist kõnes ja kirjas ning jõudnud tulemuseni, et areng kõnes ja kirjas on küll korrelatsioonis, kuid nt morfosüntaktiliste tarindite täpsus ja täpsuse stabiilsus saavutatakse varem kirjas (Son 2021: 3, 84).

Esimese keele omandamist uurides on leitud, et laps ei omanda kogu muutemorfoloogilist süsteemi korraga, ta alustab n-ö tuumikust ning omandab esmajärjekorras kõige sagedasemad ja olulisemad vormid. Kohakäänded tulevad laste keelde kohe grammatiliste käänete järel. Eri käändevormidega väljendatud kohasuhted on pragmaatiliselt olulised aga erineval määral. Näiteks on suunda väljendavad kohakäändevormid (nt *õue*, *koju*) lapse jaoks olulised, need omandatakse kõigepealt. Seejärel omandatakse kohta väljendavad vormid (nt *õues*, *kodus*) ja kohakäänetest viimasena lähet väljendavad vormid (nt *õuest*, *kodust*). Vastavalt omandatakse nii kohakäändelõpud kui ka kohaadverbid: varem suund, hiljem lähe. (Argus 2008: 33; Argus & Bauer 2020: 29–30.)

Staatilised kohasuhted on seotud asukohakategooriaga, dünaamilised kohasuhted siht- ja lähtekohakategooriaga. Eesti käänete süsteemis on nende kategooriate väljendamiseks sise- ja väliskohakäänded ning rajav kääne, samuti kasutatakse kaas- ja määrsõnu (nt *sisse*, *sees*, *seest*, *taga*, *ees* jne). Liikumissündmusega ja seega kohakategooriaga on oma tähenduses seotud liikumisverbid. (Pajusalu 2009: 10, 124.)

Süntaktiliselt on kohatarindid asjaolumäärused, täpsemalt kohamäärused, mis väljendavad situatsiooni ruumilisi omadusi (EG 2024: 639). Koht, mida kohamäärus väljendab, võib olla sihtkoht, asukoht, lähtekoht, liikumistee või piir ning selle võib vormistada kohamäärsõna või kohatähendusega asemäärsõna (*väljas sajab, tule siia*), nimisõnafraas sise- ja väliskohakäändes või rajav käändes (*ema käis turul, mine järgmise tänavanurgani ja keera sealt paremale*) või kaassõnafraas (*kõndisin üle silla, kohvioad on purgi sees*). Tegevusele võib anda kohatähenduse *ma-*, *mas-* või *mast-*tarind (*ta läheb ujuma, käisin seeni korjamas, Ave tuli tantsimast*). Kohta võib täpsustada ka kohamääruslik relatiivlause, mille sidendeiks on proadverbid *kuhu*, *kus*, *kust* jms (*kõikjalt, kus kaste maas oli, tõusis paks udu*). (EG 2024: 650.) Selles artiklis käsitlen kohakonstruktsioonidena ehk kohatarinditena terviklikke keeleüksusi, mis vastavad küsimustele *kuhu?*, *kus?* ja *kust?*. Et selgitada välja, kuidas eesti keelt teise keelena omandavad noored õppijad kohasuhteid väljendavad, on esitatud järgmised uurimisküsimused.

1. Mis tüüpi kohatarindeid esineb 8–11-aastaste eesti keele kui teise keele õppijate kõnes? Milline on täpsete ja ebatäpsete tarindite osakaal? Kui palju esineb suunda, kohta ja lähet väljendavaid tarindeid?
2. Mis tüüpi kohatarindeid esineb õppijate kirjalikes tekstides? Milline on täpsete ja ebatäpsete tarindite osakaal? Kui palju esineb suunda, kohta ja lähet väljendavaid tarindeid?
3. Kuidas muutuvad kohatarindid kolme õpilase kõnes ja kirjalikes tekstides vaatlusperioodi jooksul?

2. Teoreetiline raamistik

Uuring lähtub konstruktsioonigrammatikast, mille järgi ei koosne keel eraldi sõnadest ja grammatikast, vaid konstruktsioonidest – erineva kompleksuse ja abstraktsusega vormi ja tähenduse terviküksustest (Fillmore jt 1988; Goldberg 2003, 2013; Ellis 2022). Konstruktsioonid võivad olla erandlikud (nt idioomid) või sagedasti esinevad keelenähtused (nt

produktiivne lausekonstruktsioon). Konstruktsioone võib liigitada selle alusel, kui palju need sisaldavad kohustuslikke kinniselemente, mida ei saa asendada teiste elementidega, ja nn lünki, mida saab täita konkreetse keeleainesega. Seega võivad konstruktsioonid olla täisskemaatilised, poolskemaatilised või leksikaalselt küllastatud. (Hoffmann & Trousdale 2013; Vainik jt 2024.)

Kasutuspõhine lähenemine aitab seletada, kuidas konstruktsioonid õppija keelde tekivad. Kasutuspõhise teooria keskne põhimõte on, et keel ei ole abstraktne reeglite kogum, vaid kujuneb ja muutub kasutuses. Korduvas kasutuses tekivad mustrid, mille põhjal kujuneb keele struktuur (Ellis 2002, 2013; Tomasello 2003; Eskildsen 2008; Bybee 2013). Konstruktsioonide omandamist mõjutavad esinemissagedus (ingl *frequency*), esilduvus (*salience*), tähenduse prototüüpsus ning vormi ja tähenduse vastavuse usaldusväärsus (*contingency*). Sisendkeeles sagedasti esinevaid keeleüksusi omandavad õppijad kergemini ja hakkavad neid ka kiiremini kasutama. Esilduvus tähendab, et mingi konstruktsioon kerkib muu keeleainese hulgast esile, õppija märkab seda. Õppija jaoks on esilduvad sagedasti esineva sõnavara, sagedaste vormide ja suhtlusfunktsioonidega prototüüpsed konstruktsioonid. Lihtsam on konstruktsiooni omandada ka siis, kui vormi ja tähenduse vastavuse usaldusväärsus on kõrge, st kui sama vorm kannab alati sama tähendust. (Ellis 2013, 2015.)

Teoreetilise raamistiku keeleomandamist puudutavaks osaks on teise keele uuringutes levinud DEMfad-mudel, mis on loodud keeleoskuse parameetrite keerukuse, täpsuse ja sujuvuse täpsemaks määratlemiseks (Franceschina jt 2006; Martin jt 2010). DEMfad-mudeli abil saab uurida keelenähtuse (ingl *domain*) arengurada selle ilmumisest (*emergence*) keelde kuni nähtuse valdamiseni (*mastery*). Seda arengurada uurides jälgitakse nähtuse esinemissageduse (*frequency*), täpsuse (*accuracy*) ja morfoloogilise, süntaktilise, leksikaalse ning funktsionaalse jaotuvuse (*distribution*) muutusi. (Kitsnik 2018.)

DEMfad-mudeli järgi saab pidada nähtuse õppijakeelde **ilmumiseks** seda, kui on võimalik tuvastada tunnus, mis sellele keelenähtusele viitab

(nt kohakäände viitav käändelõpp). Selle mudeli järgi ei tehta vahet keelenähtuse esmase esinemise ja produktiivse kasutuse vahel – neid käsitletakse kui sama nähtuse järjekuseid arengustaadiume. Keeleoskuse kasvades suureneb nii sõnavara mitmekesisus konstruktsioonis kui ka selle semantiline ja vormiline varieeruvus.

Et keelenähtuse arengut paremini mõista, on oluline arvestada **esinemissagedusega**, millele kasutuspõhistes uurimustes pööratakse suurt tähelepanu (Bybee & Hopper 2001). DEMfad-mudelis käsitletakse sagedust eelkõige seoses sujuvusega ning on pakutud välja üks võimalik viis selle mõõtmiseks: nähtuse esinemiste arv tuhande sõne kohta kindla ajaühiku jooksul loodud tekstides. Sellest lähtuvalt peetakse sujuvuse kasvuks esinemissageduse tõusu, mis viitab nähtuse automatiseerumisele õppija keelekasutuses.

Keerukuse seob mudel **jaotuvuse** mõistega, mis viitab keelelise mitmekesisuse kasvule keeleoskuse arenedes. See võib väljenduda nii leksikaalsete vahendite rohkuses kui ka konstruktsioonide semantilises ja süntaktilises varieeruvuses. Aja jooksul tekivad keerukamad keeleüksused ja konstruktsioonide kombinatsioonid, mis peegeldavad õppija suutlikkust kasutada mitmekesiseid ja kontekstuaalselt sobivaid keelelisi vahendeid.

Täpsuse mõõtmisel lähtutakse keelekogukonna normidest, ent rõhk ei ole vigade klassifitseerimisel. Fookusesse tuleb tõsta see, mis on uuritava keelenähtuse täpsuse seisukohalt oluline, nt kohakäände valik, mitte käändelõpu õigekiri. **Valdamiseni** jõuab keelenähtus selle mudeli järgi siis, kui 80% kasutusjuhtudest on täpsed ning see sarnaneb esinemissageduse ja jaotuvuse poolest emakeelekõnelejate keelekasutusega. (Martin jt 2010; Kitsnik 2018.)

3. Materjal ja meetod

Uuringus olen kasutanud projekti ”Professionaalne eestikeelne õpetaja” käigus kogutud andmestikku, mis võimaldab vaadelda kohatarindeid kõnes kolme (2022–2024) ning kirjutistes kahe aasta (2023–2024)

JOONIS 1. *Uuringus kasutatud pilt (pildi autor Tuulike Kivestu-Rotella, testiidee autor Andra Kütt-Leedis)*

jooksul.¹ Suulise ülesande puhul on tegemist pildikirjelduskatsega, kus näidati kõigil kolmel aastal õpilasele pilti "Suvi" (joonis 1) ning õpetaja alustas katset lausega "Räägi mulle, mida sa pildil näed". Suunata võis õpetaja last testi ajal minimaalselt. Kõned lindistati ja transkribeeriti *chat*-formaati programmis Clan (MacWhinney 2000). (Kütt-Leedis 2024: 113–114.)

Kirjaliku ülesande puhul paluti 2023. aastal kirjutada kiri sõbrale, pereliikmele, jõuluvanale vms ja teise ülesandena kirjeldada oma tuba, sõpra, ennast või mõnd pilti. 2024. aastal kirjutasid õpilased e-kirju sõbrale või pereliikmele, teise ülesandena koostasid teksti pildiseeria põhjal. Õpetajad võisid pildiseeria ise valida, tingimus oli, et see koosneks vähemalt neljast pildist.

Analüüsimiseks valisin märgendamata korpusest 30 õpilase suulised ja kirjalikud tekstid: 72 lindistuse transkribeeringut ja 80 kirjalikku teksti. Valiku kriteeriumiks oli see, et õpilane osales suulises pildikirjelduskatses kõigil kolmel aastal ($n = 3 \times 24$). Kirjalikud ülesanded on valitud võimalusel samadelt õpilastelt, kes osalesid suulises pildikirjelduskatses. Kui see ei osutunud võimalikuks, sest õpilane ei saanud

¹ <https://www.hm.ee/eesti-keel-ja-voorkeeled/eesti-keel/eestikeelsed-opetajad-lasteaias-ja-koolis> (9.6.2025). Lindistuste audio- ja teksti- ning kirjutiste tekstifailid moodustavad osa loodavast noorte õppijakeele korpusest, mis pole veel avalikustatud.

mingil põhjusel katses osaleda, on valitud mõne teise sarnase taustaga õpilase kirjalikud tekstid. On analüüsitud kirju ($n = 2 \times 20$) ja kirjeldusi ($n = 2 \times 20$) aastatest 2023–2024.

Lapsed (15 poissi, 15 tüdrukut), kes õpivad 10 eri koolis üle Eesti, olid vaatlusperioodil 8–11-aastased. 24 lapse emakeel on vene keel, kolm last räägib kodus vene ja eesti keelt, üks vene ja ukraina, üks vene ja armeenia ning üks eesti, hollandi ja inglise keelt. Lapsed õppisid vaatlusperioodil eri tüüpi koolides: õppekeeleks võis olla vene või eesti keel, eestikeelseid ja eesti keele tunde võis eri koolides olla eri hulgal, kuid mitte vähem kui neli tundi nädalas.²

Kvalitatiivseks analüüsiks leidsin tekstidest kõik kohta väljendavad keelendid (kohatarindeid sisaldavad lausungid ja osalaused) ja liigitasin need fraasi- ja lausetasandist lähtudes. Kasutasin kirjeldavat statistikat, et anda ülevaade, milliste keeleliste vahenditega väljendavad katses osalenud kohta, kui palju esineb suunda, kohta ja lähet väljendavaid tarindeid ning milline on täpsete ja ebatäpsete tarindite vahekord.

Siinses uurimuses olen hinnanud tarindite täpsust või ebatäpsust eesti keele normist lähtudes, esitan täpsete ja ebatäpsete tarindite kasutusjuhtude sageduse, ebatäpsuste detailne analüüs ei ole eesmärgiks. Sisult ja vormilt õiged kohatarindid olen lugenud täpselt, viga vormivalikus (nt *aknas välja*, *majad ees*) on loetud ebatäpselt, erinevused normikohasest ortograafiast (nt *suures kappis*) on jäetud tähelepanuta.

Lähemalt olen vaadelnud kolme õpilase kohatarindite arengut. Valisin need õpilased (artiklis B, T, K), kellelt on kolm suulist pildikirjeldust ja kaks kirjalikku kirjeldust. Kahe õpilase puhul oli valiku kriteeriumiks suurem muutus kohatarindite kasutuses, mida saab jälgida ühe õpilase (B) kõnes ja teise (T) kirjutistes. Kolmanda õpilase (K) puhul on jälgitav kohatarindite ilmumine keelde: aastal 2022 ei esinenud K kõnes veel ühtki kohatarindit, 2024. aastal oli neid 7.

Õpilaste B, T ja K tekstides on vaadeldud, kui palju esineb kohatarindeid kokku, kui palju on eri tüüpi tarindeid, kuidas jagunevad need

² Projekti kandideerimise tingimus oli, et eesti keeles ja eesti keele tunde nädalas pidi olema vähemalt neli.

suund-koht-lähe jaotuses ja millised muutused leiavad vaatlusperioodil aset morfoloogilist ja leksikaalset jaotuvust silmas pidades.

4. Kohatarindid õppijate suulises kõnes pildikatsutuste põhjal

Kõik kohaväljendid jagunesid suulistes tekstides viie tüübi vahel: 1) nimisõnafraas (NP, nt *sellel pildil, vees*); 2) määrsõnafraas (AdvP, nt *siin, kaugel*); 3) kaassõnafraas (PP, nt *mere peale, liiva sees*); 4) *ma*-infinitiivi tarindid (*ma*-, *mas*-tarind, nt *läks ujuma, käis söömas*); 5) kohta väljendava asemäärsõnaga või kaassõnafraasiga algav kõrvallause³ (nt *...kauss, kus on vesi...*; *...läks juba, kus on laevad...*; *...kaks tooli, mille peal...*).

Andmetest nähtub (vt tabel 1), et kohatarindite üldhulk aastate lõikes suureneb. Koha väljendamiseks kasutasid õpilased kõige rohkem nimi-, määr- ja kaassõnafraasi.

TABEL 1. Suuline pildikirjelduskatse: kohatarindite hulk ja osakaal, sagedasti esinevate nimisõna- ja määrsõnafraaside hulk

Aasta		NP	AdvP	PP	<i>ma</i> -, <i>mas</i> - tarind	Kõrval- lause	Kokku
2022	Arv	75 3 pildil	74 52 siin, seal	60	13	10	232
	Osakaal	32,1%	31,6%	25,6%	5,6%	4,3%	100%
2023	Arv	84 16 pildil	90 44 siin, seal	82	6	12	274
	Osakaal	30,6%	32,7%	29,8%	2,2%	4,4%	100%
2024	Arv	85 15 pildil	95 59 siin, seal	105	2	6	293
	Osakaal	29,0%	32,4%	35,8%	0,7%	2,1%	100%

³ Tabelites on nimetatud ruumi kokkuhoiu huvides neid kõrvallauseks.

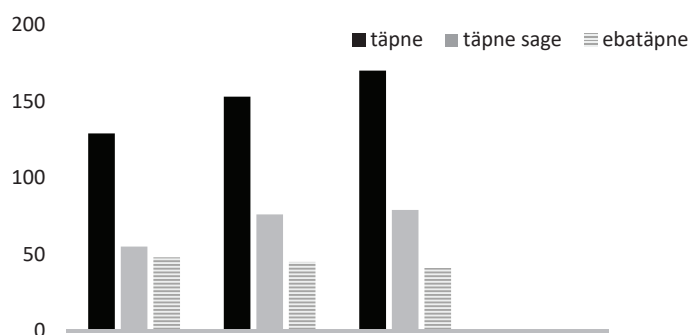
Määrsõnafraasi puhul olen eraldi välja toonud kohamäärsõnade *siin* ja *seal* hulga. Need moodustavad kohamäärsõnadest 2022. aastal veidi rohkem kui 2/3, teisel aastal umbes 1/2 ja kolmandal veidi vähem kui 2/3. Kohta märkivad asemäärsõnad on iseloomulikud kõnele – see seletab nende suurt hulka lindistustes. Ka fraas *pildil* esineb sagedasti. Nende kohatarindite sage kasutus tuleb katset läbi viinud õpetaja sisendist: enamasti õpetaja palub jutustada, mis *pildil* on või mis *siin/seal* on, ja õpilased kasutavad kuuldut. Demonstratiivadverbide sagedast kasutust mõjutab ka deiktiline ruum: nende abil saab osutada sellele, mis on ühes ja samas ruumis viibijaile (st õpilasele, õpetajale) teada.

Vaatlusperioodi jooksul on toimunud suurim muutus kaassõnafraasi kasutuses: aastal 2022 oli kaassõnafraase 60 (25,6%), aga 2024. aastal 105 (35,8%). Kohta väljendavat *ma-* ning *mas-*tarindit ja kõrvallauseid esines oluliselt vähem. Saadud andmed viitavad sellele, et *ma-* ja *mas-*tarind ning kohta märkiva asemäärsõnaga algav kõrvallause ei kuulu veel keeleõppijate oskuste hulka. Ühtlasi haakub see Õpetaja Tööriistades (Kallas jt 2025) kirjeldatuga: noore keeleõppija A1-taseme grammatikapädevuste hulka kuulub oskus kasutada *ma-*tegevusnimega ühendeid, et väljendada muuhulgas ka liikumist (nt minema + *ma-*tegevusnimi). *mas-*vormi kasutus üksikutes tervikuna moodustatud struktuurides (nt *käisime ujumas*) kuulub aga A2-taseme grammatikapädevuste hulka. A2-taseme grammatikapädevus on ka oskus siduda üksikutel õpitud juhtudel *pea-* ja kõrvallauseid sidenditega *kuhu*, *kus*, *kust*.⁴

Siinses uuringus vaatasin nii kohatarindite vormilist kui sisulist täpsust, kuid ei võtnud arvesse ebatäpsusi ortograafias. Kohatarindid olen jaganud kaheks: täpsed ja ebatäpsed tarindid. Esimesed neist on jagatud omakorda kahte rühma: täpsed ja sagedasti esinevad täpsed (*pildil*, *siin*, *seal*) tarindid. Jooniselt 2 on näha täpsete ja ebatäpsete tarindite vahekord: kõigist kohatarindeist on kõnes täpseid kokku 2022. aastal 184 (78,6%), 2023. aastal 229 (83,3%) ja 2024. aastal 249 (85%).

Ebatäpsusi tuli ette järgmisi: mittesihthkelepärane kohakääne (nt *(pere tahtis minna) rannale*), mittesihthkelepärane muu kääne (nt *istub*

⁴ <https://sonaveeb.ee/teacher-tools/#/grammar> (9.6.2025).

JOONIS 2. Täpsete ja ebatäpsete kohatarindite hulk suulistes tekstides

toolil asemel *tooliga* või *tooli*), mittesihthkeelepärane kohamäärsõna (nt *siin* asemel *siit*), mittesihthkeelepärane vormivalik (nt *mere juures* asemel *meres juure*), grammatiliselt täpne, kuid tähenduslikult ebatäpne tarind (nt (*pere on*) *mere ääres* asemel *merel*) jms.

Siinsest materjalist nähtub (tabel 2), et 8–11-aastased eesti keelt teise keelena õppivad lapsed kasutavad esmajärjekorras kohta väljendavaid vorme ja nende hulk vaatlusperioodi vältel kasvab. Suunda väljendavate vormide hulk teisel aastal kasvab, kolmandal aga väheneb. Selle võrra kasvab jällegi asukohta väljendavate tarindite hulk, mis ühtlasi on lähteülesannet silmas pidades loomulik. Nimelt kutsub pilt, kus on kujutatud staatilisi olekuid ja seisundeid, esile rohkem asukohta väljendavaid kui sihtkohta väljendavaid tarindeid. Lähet väljendavaid vorme tuleb ette vaid üksikuid.

TABEL 2. Suunda, kohta ja lähet väljendavate kohatarindite hulk ja osakaal kõikidest kohatarinditest suulistes tekstides

Aasta		Suund	Koht	Lähe	Kokku
2022	Arv	56	170	6	232
	Osakaal	24,1%	73,3%	3,0%	100%
2023	Arv	61	210	3	274
	Osakaal	22,3%	76,6%	1,1%	100%
2024	Arv	38	254	1	293
	Osakaal	13,0%	86,7%	0,3%	100%

Siinne materjal ei kinnita, et suunaväljendid omandatakse esimesena (vrd Argus 2008; Argus & Bauer 2020). Küll on aga selgelt näha, et ülekaalukalt kasutatakse staatilisi kohaväljendeid ning see sõltub osaliselt lähteülesandest: ühe pildi järgi jutustamine tingib staatiliste väljendite kasutuse. Sarnane esimese keele omandamisega on see, et lähed väljendavad vormid omandatakse kõige hiljem: siinses materjalis esineb neid väga vähe ja neist poolte kasutus pole funktsionaalselt või leksikaalselt eesti keele normi kohane (nt ...*dress, sinist värvi tal seljast on...*; *vana-ema vaatab laiva eest; naine vaatab linde poolt*).

5. Kohatarindid õppijate kirjalikes tekstides

Analüüsitud on 20 õpilase kirjalikke tekste aastatest 2023–2024. 15 õpilaselt on 4 teksti, lisaks 5 õpilaselt 2 kirja ja 5 õpilaselt 2 kirjeldust. Kokku on analüüsitud 80 teksti ($n = 2 \times 20$ kirja, $n = 2 \times 20$ kirjeldust).

Andmetest nähtub (tabel 3), et aastate lõikes kohatarindite üldhulk suureneb. Kui suulistes tekstides kasutasid õpilased koha väljendamiseks peaaegu võrdselt nimi- ja määrsõnafraasi ning veidi vähem kaassõnafraasi, siis kirjalikes tekstides kasutavad nad oluliselt rohkem nimisõnafraasi: üle poole kohatarindeist kirjutistes moodustavad NP-d.

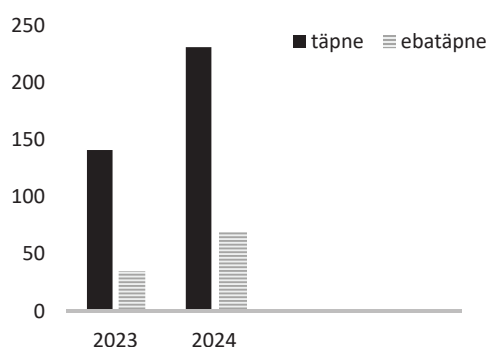
TABEL 3. Kohatarindite hulk ja osakaal kõikidest kohatarinditest kirjutistes

Aasta		NP	AdvP	PP	ma-, mas-tarind	Kõrval-lause	Kokku
2023	Arv	119	22	23	6	6	176
	Osakaal	66,5%	13,0%	13,1%	3,4%	3,4%	100%
2024	Arv	181	52	46	14	7	300
	Osakaal	60,3%	17,3%	15,3%	4,7%	2,3%	100%

Kohatarindite kasutuse sagemine kirjalikus tekstis 2024. aastal on seletatav ühelt poolt laste keeleoskuse arenguga, teisalt aga ka lähteülesandega. 2023. aastal paluti kirjeldada oma tuba, ennast, oma sõpra või mõnd pilti; 2024. aastal jutustada pildiseeria järgi, mis andis võimaluse

kohatarindite mitmekülsemaks kasutamiseks. Kirjalikes tekstides esineb oluliselt vähem suulistes tekstides sagedasti esinevaid fraase *pildil* või *siin* ja *seal*, mistõttu neid ka tabelis 3 eraldi kirjeldatud pole.

Jooniselt 3 nähtub, et kirjutistes on kõigist kohatarindeist täpsed 2023. aastal 141 (80,1%) ja 2024. aastal 231 (77%). Ebatäpsusi on 2023. aastal 35 (19,7%), 2024. aastal 69 (23%).

JOONIS 3. Täpsete ja ebatäpsete kohatarindite hulk kirjalikes tekstides

Nii nagu kõneski, kasutavad 8–11-aastased eesti keelt teise keelena õppivad lapsed kirjutistes kõige rohkem staatilisi kohatarindeid, nende osakaal aastaga aga väheneb (tabel 4).

TABEL 4. Suunda, kohta ja lähet väljendavate tarindite hulk kirjalikes tekstides

Aasta		Suund	Koht	Lähe	Kokku
2023	Arv	23	144	7	174
	Osakaal	13,2%	82,8%	4,0%	100%
2024	Arv	106	187	6	299
	Osakaal	35,5%	62,5%	2,0%	100%

Lisaks keeleoskuse üldisele arengule on suunaväljendite kasutust mõjutanud lähteülesanne. Kui 2023. aastal kirjeldasid õpilased oma tuba, sõpra või üht pilti, mis oma loomult tingivad staatiliste väljendite kasutuse, siis

2024. aastal tuli kirjutada neljast pildist koosneva pildiseeria põhjal. St vajadust kirjeldada liikumist või asukoha muutust ruumis, milleks on tarvis väljendada suunda. Lähteväljendeid kasutasid õpilased sarnaselt suuliste tekstidega vaid üksikutel juhtudel.

6. Kohatarindite areng kõnes ja kirjas kolme õpilase näitel

Lähianalüüsiks valisin kolme õpilase suulised pildikirjeldused kolmest ja kirjalikud kirjeldused kahest aastast, sest need on žanriliselt sarnased. Kahe õpilase (B, T) puhul oli valiku kriteeriumiks suurem muutus kohatarindite kasutuses: B-l kirjas, T-l kõnes. Kolmanda õpilase (K) puhul on võimalik vaadelda kohatarindite ilmumist keelde: aastal 2022 ei kasutanud õpilane veel ühtki kohatarindit, aastal 2024 seitset. Valiku kriteeriumiks oli ka autentsus: tekstide põhjal oli võimalik tuvastada, et õpilane on loonud teksti iseseisvalt vastavalt oma oskustele. Lindistuste transkriptsioonidest oli võimalik näha, et õpetaja ei öelnud õpilasele ette, vaid õpilane moodustas vastavalt oma keeleoskusele kõnevoorusid iseseisvalt ning kirjutised olid valminud koolitunnis õpetaja juuresolekul ning sisaldasid õppijakeelele iseloomulikke ebatäpsusi.

Olen vaadelnud kolme õpilase suulistes ja kirjalikes tekstides, kui palju esineb kohatarindeid aastate lõikes, kui palju esineb nende hulgas sarnaseid ja kui palju eri tüüpi tarindeid. Eraldi olen välja toonud, kui palju esineb siht-, asu- ja lähtekohta väljendavaid tarindeid ning vaadelnud ka seda, milliseid muutusi saab jälgida kohatarindit vormistavates fraasides.

6.1. Õpilase B kohatarindid kõnes

Aastal 2022 oli õpilane B 9-aastane ja osalenud projektis 2 aastat. Õpilase kodune keel on vene keel. Eesti keelega on ta kokku puutunud alates 3. eluaastast, st alates lasteaiast, regulaarselt alates koolist. Lisaks saab ta eestikeelset sisendit sõpradega mängides ja kirjanduse kaudu. 2020.

aasta septembris, projekti alguses, rääkis laps eesti keeles lühikeste valmisfraasidega.⁵

Tabelis 5 on näha areng aastate lõikes: kohatarindite hulk vähehaaval suureneb. Juba esimesel aastal väljendab õpilane kohta nelja eri tüüpi tarindiga: NP-, AdvP-, PP-ga ja *mas*-tarindiga. Teisel aastal on eri tüüpe kaks ja kolmandal jälle neli. Kui esimesel aastal esineb *mas*-vormi kahel korral ((*käivad*) *ujumas*, (*käis*) *ujumas*), siis järgnevatel aastatel seda tema kõnes ei esine. 2024. aastal esineb ühel korral ka kohta näitava asemäärsõnaga algav kõrvallause.

TABEL 5. Õpilase B kohatarindid kõnes 2022–2024

Aasta	Kohatarindeid kokku	Eri tüüpi tarindeid (1–5)	Suund (S), koht (K), lähe (L)
2022	7 (6 erinevat)	4 (NP 1, AdvP 2, PP 2, <i>mas</i> -tarind 2)	2 S, 5 K
2023	9 (6 erinevat)	2 (NP 6, AdvP 3)	9 K
2024	13 (8 erinevat)	4 (NP 3, AdvP 5, PP 4, kõrvallause 1)	1 S, 12 K

Kohatarindid märgivad 26 korral asukohta (K), 3 korral sihtkohta (S). Nimisõnafraaside leksikaalne variatiivsus on suurim teisel aastal (*pildil*, *vees*, *meres* – täpne *mere ääres*, *perel* – täpne *peres*), kuid 2024. aastal on erinevaid kohta vormistavaid nimisõnafraase vaid 2 (*pildil*, *meres*). Määrsõna- ja kaassõnafraase tuleb B kõnesse tasahaaval juurde: määrsõnu vastavalt aastate lõikes 2 → 3 → 5, kaassõnafraase 2 → 0 → 4. Valdava osa määrsõnafraasidest vormistavad kohamäärsõnad *siin* (7), *seal*, *siia* ja ühel korral esineb ka määrsõna *seljas*. Kaassõnafraaside peasõnana esinevad *peal* (2), *peale*, *all*, *ääres*, *ees*.

Kõigil kolmel aastal on B moodustatud NP-d ühesõnalised (nt (*vaa-tab*) *merele*), PP-d kahesõnalised (nt *tooli peal*, *koera ees*) ja esinevad ainult ainsuses.

⁵ Õpilaste taustaandmed on pärit projekti "Professionaalne eesti keele õpetaja klassis" seirete käigus kogutud metaandmetest.

6.2. Õpilase B kohatarindid kirjutistes

Aastal 2023 kirjeldas õpilane B üht suveteemalist pilti ja aasta hiljem kirjutas jutu neljast pildist koosneva pildiseeria põhjal, mille keskmes olid varastatud uisud. Kohatarindite hulk kirjeldustes (tabel 6) kasvab: 2023 kasutab B vaid nelja kohatarindit, järgmisel aastal aga juba 29 kohatarindit. Eri tüüpi tarindeid on tal 2023. aastal kolm (NP, AdvP, PP), järgmisel aastal neli (NP, AdvP, PP, kõrvallause).

TABEL 6. Õpilase B kohatarindid kirjutistes (2023 "Suvi", 2024 "Varastatud rulluisud")

Aasta	Kohatarindeid kokku	Eri tüüpi tarindeid (1–5)	Suund (S), koht (K), lähe (L)
2023	4 (4 erinevat)	3 (NP 2, AdvP 1, PP 1)	4 K
2024	29 (25 erinevat)	4 (NP 14, AdvP 7, PP 6, kõrvallause 2)	18 S, 10 K, 1 L

2024. aasta kirjutis koosneb suures osas *ja*-ga ühendatud osalausestest, tekstis puuduvad lause algust markeerivad suurtähed ja kirjavahe-märgid (näide 1).

- (1) Üks kord kogunesid sõbrad koolis koridoris ja ühel tüdrukul olid uued rull uisud [---] ja üks poiss [---] ja varastas neid ta ootas kui kõik lähevad ära ja teda mitekeegi ei nää see tüdruk jätas neid koridoris garderoobis ja võtis neid endale käte vaatas uksest välja et teda mite keegi ei nää ta jooksis garderobist väga kiiresti ja tuli enda xxx vaatas et teda mitekeegi ei nää ja pani rull uisud enda voodi alla (B2024)

Kui õpilase B kõnes esinesid kohatarindid üksikult, siis kirjutistes esineb ka kohatarindite kombinatsioone (nt *looduses jõe ääres*, (*kogunesid*) *koolis koridoris*, (*jätas neid*) *koridoris garderoobis*, (*pani*) *rulli usudesse sisse*, (*vaatas*) *uksest välja*, (*laks*) *tagasi kooli garderoobi juurde*).

Kohta väljendavate nimisõnafraaside leksikaalne variatiivsus on võrreldes kõnega kirjas rikkalikum: kui kõnes esineb kohta väljendavaid eri lekseeme 2024. aastal kaks (*pildil*, *meres*), siis kirjutises seitse (*koolis*,

kooli, koridoris, garderoobi, garderobis, garderobist, koju, karpi, rulli usudesse, tema peres). Kui võrrelda kohta vormistavaid määrsõnafraase, võib näha, et kõnes kasutab B peamiselt kohamäärsõnu *siin* (7), *seal* (1), *siia* (1) ja vaid ühel korral määrsõna *seljas*. Kirjutistes esineb eri määrsõnafraase rohkem: *seljas, kohal, (võttis) käte, välja, tagasi* (2), *seal, sisse*. Kaassõnafraasi peasõnana esinevad kirjas *juurde* (3), *peale* (2), *ääres, alla*.

Kui suulises pildikirjelduskatses olid B nimisõnafraasid ühesõnalised ja kaassõnafraasid kahesõnalised, siis 2024. aasta kirjutises esineb keerukamaid fraase, nt *tema peres* (asesõna + nimisõna), *uksest välja* (nimisõna + määrsõna), *enda voodi alla* (asesõna + nimisõna + kaassõna). Kui kõnes esinesid vaatlusperioodi jooksul vaid ainsusevormid, siis kirjutistes esineb ka mõni mitmusevorm, nt *rulli usudesse, nende peale, vanemate juurde*.

6.3. Õpilase T kohatarindid kõnes

Aastal 2022 oli õpilane 8-aastane ja osalenud projektis 7 kuud. Õpilase kodune keel on vene keel. Eesti keelega on ta kokku puutunud alates 4. eluaastast, regulaarselt alates lasteaiast ja koolis. Lisaks saab ta eestikeelset sisendit sõpradega mängides, TV-st ning kirjandusest. 2020. aasta septembris, projekti alguses, rääkis laps eesti keeles lühikeste valmisfraasidega.

Suulisi pildikirjeldusi jälgides võib märgata suuremat muutust: kahel esimesel aastal on kohatarindeid 7, aga 2024. aastal juba 23. Igal aastal kasutab T nelja eri tüüpi kohatarindit (tabel 7). T-l esineb kõigil kolmel aastal ka kohta väljendava asemäärsõnaga algav kõrvallause (2022 – *korvi, kuhu nad kõik seda panid*; 2023 – *oma tass, kus on tal vesi*; 2024 – *taldrik, kus on vesi*). Vaatlusperioodi jooksul vaid korra esineb koha väljendajana ka *ma*-tarind (2023 – (*läheb*) *magama*).

TABEL 7. Õpilase T kohatarindid kõnes 2022–2024

Aasta	Kokku	Eri tüüpi tarindeid (1–5)	Suund (S), koht (K), lähe (L)
2022	7 (6 erinevat)	4 (NP 3, AdvP 1, PP 2, kõrvallause 1)	4S, 3K
2023	7 (7 erinevat)	4 (NP 2, PP 3, MA 1, kõrvallause 1)	3S, 4K
2024	23 (16 erinevat)	4 (NP 2, AdvP 10, PP 10, kõrvallause 1)	3S, 19K, 1L

Nimisõnafraaside hulk muutub kolme aasta jooksul väga vähe. Esimesel aastal on NP-sid kolm (*vees* (2), (*vaatab*) *laevadele* – täpne *laevu*), järgmisel aastal kaks (*sellel pildil*, (*läheb*) *toolil* (*magama*) – täpne *toolile*) ning kolmandal ka vaid kaks ((*istuvad*) *toolidele* – täpne *toolidel*, *kahtel laevadel* – täpne *kahel laeval*).

Silma torkab muutus kohta väljendavate määrsõna- ja kaassõnafraaside kasutuses. AdvP-sid esineb 2022. aastal vaid üks ((*pane*) *kreemi*) *peale*), aga 2024 on neid juba kümme (*sinna*, *peale*, *siin* (2), *seal* (2), *käes*, *seljas*, *seljast* – täpne *seljas*, *peal* – täpne *peas*). Kohta väljendavaid PP-sid on 2022. aastal vaid kaks (*mere äärde*, *päike varja peal* – täpne *päikesevarju peal*), aga 2024 juba kümme (*pildi peal* (4), *tema peal*, *tooli peal* (2), *raamatu kaane peal*, *tema juures*, *koera juures*).

Kahel esimesel aastal on asukohta ja sihtkohta väljendavaid tarindeid pooleks (7 ja 7). 2024. aastal esineb ülekaalukalt rohkem asukohta väljendavaid tarindeid, sihtkohta väljendavaid on kolm ((*ei paista*) *sinna peale*, (*istuvad*) *toolidele* – täpne *toolidel*) ja esineb ka üks ebatäpne lähtekohta väljendav tarind ((*ta*) *seljast* (*on sinist värvi*)). Vormi *seljast* kasutuse on tinginud tõenäoliselt selle ees ja järel paiknev osastavavorm *sinist* (näide 2).⁶

- (2) *PAR: pildi peal on mm vana naine kes vaatab laevakesi ja tema peal on täpiline, ää, tä mmm, siin on isa, tema istub tooli peal ja

⁶ Näidetes kasutatavad lühendid: PAR – testis osaleja (ingl *participant*); INV – testi läbiviija (ingl *investigator*).

tooli peal on koer ja koera juures on vesi ja taldrik kus on vesi ja
 siis isal on mustad juuksed ta loeb raamatut raamatu kaane peal on
 musta värvi, siin on veel ema ee. [---] *PAR: veel mm mm, koer on
 pruunikas värvi, tema juures on taldrik ja taldrik on sinist värvi ja seal
 on kondikesed joonistatud. *PAR: isal on. *PAR: raamat käes ja tal
 olid sel tal on seljas ruudulised mingid. *PAR: püksid ja emal ja emal
 on sinine nagu dress, sinist värvi ta seljast on sinist värvi, ääee ok.
 (T2024)

Kahel korral esinevad T kõnes kohatarindid kõrvuti ((läheb) too-
 lil magama, sinna peale). Vaatlusperioodi esimesel aastal on T nimi-
 sõnafraasid ühesõnalised ja kaassõnafraasid kahesõnalised. Teisel ja
 kolmandal aastal moodustab ta ka keerukamaid fraase, nt sellel pildil
 (asesõna + nimisõna), oma käe peale (asesõna + nimisõna + kaassõna),
 isa tooli all (nimisõna + nimisõna + kaassõna), raamatu kaane peal
 (nimisõna + nimisõna + kaassõna). Mitmuse vorme esineb vaatlus-
 perioodil vaid kolm.

6.4. Õpilase T kohatarindid kirjutistes

Aastal 2023 kirjeldas õpilane T oma tuba ja aasta hiljem pildiseeriat, kus
 tegevus toimub pargis. Andmed tabelis 8 näitavad väiksemat muutust:
 2023. aastal esineb tekstis 8 kohatarindit, 2024. aastal 13 kohatarindit.
 Eri tüüpi tarindeid on mõlemal aastal kolm (NP, AdvP, PP).

TABEL 8. Õpilase T kohatarindid kirjeldustes (2023 "Minu tuba", 2024 "Pargis")

Aasta	Kohatarindeid kokku	Eri tüüpi tarindeid (1–5)	Suund (S), koht (K), lähe (L)
2023	9 (8 erinevat)	3 (NP 4, AdvP 4, PP 1)	1 S, 8 K
2024	13 (13 erinevat)	3 (NP 5, PP 8)	1 S, 12 K

Nimisõnafraasides erilist muutust ei toimu: 2023. aastal on neid neli
 (minu toas, suures kappis, esimesel [fotol]⁷, teisel [fotol]), 2024. aastal on

⁷ Kantsulgudes olev on juurde mõeldav, seda lapse tekstis ei esinenud.

neid viis (*pargis, pingil, mängu väljakul, väljakul, (juuksed on korjatud) patise – täpne patsi*). Määrsõnafraase on 2023. aastal neli (*seal (2), üleval, aknas välja – täpne aknast välja*), aastal 2024 AdvP-sid ei esine. Kõige rohkem suureneb kirjeldustes PP-de hulk (1 → 8). T-l esinevad 2024. aastal kaassõnad *juures* (*tiigi juures, majad juures, pargi juures, ta juures*), *peal* (*pingi peal (2)*), *seljas* (*naise seljas, ta seljas*).

T kirjeldustes märgivad kohatarindid enamasti asukohta (20/22). Kahel korral moodustab T ebatäpse sihtkohatarindi: ühel juhul sisaldab fraas lähte asemel kohta (*aknas välja (vaadata)*) ja teisel juhul on moodustatud lühikese sisseütleva asemel sse-lõpuline sisseütlev (*(juuksed on korjatud) patise*).

- (3) Tegevus toimub pargis. Pargi juures on palju majju on üks tiik ja kolm mänguväljakut veel on seitse pingi majad ees on lillepõõsad ja palju puid. Pildil on kaks meest nad mängivad malet, üks mees kes joonistab tiigi juures. [---] kaks täiskasvanud räägivad pingi peal, kaks last kiiguvat, veel kaks meest räägivad mängu väljakul teised lapsed mängivad väljakul, [---] (T2024)

Kui võrrelda kohta vormistavaid määrsõnafraase, võib näha, et kõnes kasutab õpilane kaheksat erinevat määrsõna: *peale (2), käes, seljas, seljast, peal (on müts), sinna, siin (2), seal (2)*. Kirjutistes esineb eri määrsõnafraase vähem: *välja, üleval, seal (2)*. Kaassõnafraaside peasõnana esinevad T-l kõnes ja kirjas kaassõnad *peal (12), juures (6), seljas (2), äärde (1)*.

Nii nagu suulises katses esineb T-l keerukamaid fraase vaatlusperioodi teisel ja kolmandal aastal, esineb neid samadel aastatel ka kirjutistes, nt *minu toas* (asesõna + nimisõna), *suures kappis* (omadussõna + nimisõna), *aknas välja* (nimisõna + määrsõna), *naise seljas* (nimisõna + kaassõna), *ta seljas* (asesõna + kaassõna), *valge pingi peal* (omadussõna + nimisõna + kaassõna).

6.5. Õpilase K kohatarindid kõnes

Aastal 2022 oli õpilane 9-aastane ja osalenud projektis 1,8 aastat. Õpilase kodune keel on vene keel. Eesti keelega on ta kokku puutunud alates 3. eluaastast, st alates lasteaiast, regulaarselt alates koolist. 2020. aasta septembris, projekti alguses, oli lapse keeleoskus nn vaikivas staadiumis, ta ei rääkinud eesti keelt.

Tabelist 9 nähtub, et õpilase kõnes ei esinenud 2022. aastal veel ühtki kohatarindit, järgmisel aastal oli neid kolm ja 2024. aastal seitse. Eri tüüpi tarindeid on teisel aastal kaks, 2024. aastal aga vaid üks. Kõik kohatarindid väljendavad asukohta.

TABEL 9. Õpilase K kohatarindid kõnes 2022–2024

Aasta	Kohatarindeid kokku	Eri tüüpi tarindeid (1–5)	Suund (S), koht (K), lähe (L)
2022	0	–	–
2023	3 (3 erinevat)	2 (NP 2, PP 1)	3K
2024	7 (1 erinev)	1 (AdvP 7)	7K

Aastal 2022 esitab õpetaja küsimusi, ei ütle ette, kuid suunab, ja õpilane vastab pildi põhjal, kasutades alust, öeldist ja ka sihitist, kuid muid asjaolusid keeleoskus veel väljendada ei võimalda. Teisel aastal on tema kõnes kolm kohatarindit: kaks nimisõnafraasi (*pildil*, *vees*) ja ebatäpne kaassõnafraas ((*ema istub*) *ees toolid* – täpne *tooli peal*). Aastal 2024 aga moodustab õpilane jutustades juba 7 osast koosneva lauseketi (EG 2024: 1023), kus iga lüli algab kohamäärsõnaga *seal* (näide 4), millele järgneb öeldis *on*, sellele subjekt ning subjekti täiendav kõrvallause või lausungi-osa.

- (4) *INV:räägi sellest pildist mida sa pildil näed [---]
 *PAR:seal on isa kes loeb raamatut seal on ema ta istub seal on koer kes magab seal on lapsed nad ee, nad on rõõmus ja mängivad mängivad palli, seal on vanemad nad ujuvad, seal on linnud nad istuvad ja seal on laevad ja nad ja nad ujuvad, jah. (K2024)

6.6. Õpilase K kohatarandid kirjutistes

Aastal 2023 kirjeldas õpilane K oma tuba ja aasta hiljem kevadeteemalist pildiseeriat. Kirjeldusi võrreldes (tabel 10) võib näha suuremat muutust: 2023. aastal esineb tekstis vaid kaks, 2024. aastal aga 13 kohatarindit. Eri tüüpi tarindeid on aastal 2024 kolm (NP, AdvP, PP; vrd aasta varem üks).

TABEL 10. Õpilase K kohatarandid kirjeldustes (2023 "Minu tuba", 2024 "Kevad")

Aasta	Kohatarindeid kokku	Eri tüüpi tarindeid (1–5)	Suund (S), koht (K), lähe (L)
2023	2 (1 erinev)	1 (NP 2)	2 K
2024	13 (5 erinevat)	3 (NP 5, AdvP 7, PP 1)	3 S, 10 K

Kui 2023. aastal esineb K kirjelduses vaid kaks asukohta (K) väljendavat tarindit (*minu toas* (2)), siis 2024. aastal on tema kirjutises neid juba kümme (*sellel pildil* (3), *õues*, *seal* (6)) ja sihtkohta (S) väljendavaid on kolm (*tagasi Eestise*, *puu otse*). K kasutab 2024. aastal kirjalikus pildi-kirjelduses sarnast lausekonstruktsiooni, mida suulises tekstis (näide 4). Suures osas on tegu rind- ja põimlausete ketiga, mille osad on eraldatud komadega ning mis algavad kuuel korral kohamäärsõnaga *seal*, kolmel korral nimisõnafaasiga *sellel pildil* (näide 5).

(5) Ma näen sellel pildil kolm kana, üks orandž kass. Seal on kaks inimesi kes aitavad lõikata oksa, sellel pildil on üks tüdruk, seal on veel kaks linndu ja nad lenavad tagasi Eestise, sellel pildil on veel kass kes tahab ronida puu otse, seal on lilled ja nad õitsevad, seal on veel kelukessed, seal on veel palju urbaid, seal veel on et tüdruk korjab oksa ja õues on hea ilm. (K2024)

Määrsõnafaase kohatarindina esineb K tekstides kõige rohkem: kõnes seitse (*seal* (7)) ja kirjas seitse (*seal* (6), *tagasi*). Nimisõnafaase esineb kõnes kaks (*pildil*, *meres*) ja kirjas seitse (*minu toas* (2), *sellel pildil* (3), *õues*, *seal* (6)). Kaassõnafaasi esineb K tekstides vaid kahel korral (kõnes *ees toolid*, kirjas ((*ronida*) *puu otse*)).

Kui suulises pildikirjelduskatses esineb K-l koha väljendajana kahel korral ühesõnaline NP, siis kirjalikus tekstis esineb lisaks kahele ühesõnalisele NP-le (*õues*, *Eestise*) koha väljendajana ka viis kahesõnalist NP-d (asesõna + nimisõna *minu toas* (2), asesõna + nimisõna *sellel pildil* (3)).

Kuigi areng on jälgitav, on K-l üsna vähe keelelisi vahendeid koha väljendamiseks. Üheks mõjutajaks on nt arvatavasti see, et lapsel on küll kokkupuude eesti keelega alates lasteaiast (3. eluaastast) ja järjepidevalt alates koolist, kuid väljaspool kooli eestikeelset sisendit napib (vrd B ja T taustaandmed, kohatarindid tekstides).

7. Arutelu ja kokkuvõte

Esiteks soovisin teada, mis tüüpi kohatarindeid esineb 8–11-aastaste eesti keele kui teise keele õppijate kõnes, kui palju esineb täpseid ja ebatäpseid tarindeid, kui palju on suunda, kohta ja lähet väljendavaid tarindeid ning millised muutused kolme aasta jooksul (2022–2024) aset leiavad. Suulistes pildikirjeldustes leidis viit tüüpi kohatarindeid: 1) nimisõnafraas, 2) määrsõnafraas, 3) kaassõnafraas, 4) *ma-*, *mas-* tarind, 5) kohta märkiva asemäärsõnaga või kaassõnafraasiga algav kõrvallause. Koha väljendamiseks kasutasid õpilased kõnes peaaegu võrdselt nimisõna- ja määrsõnafraasi ning veidi vähem kaassõnafraasi.

Kohta väljendavatest AdvP-dest moodustasid kohamäärsõnad *siin* ja *seal* 2022. aastal veidi rohkem kui 2/3, teisel aastal umbes 1/2 ja kolmandal veidi vähem kui 2/3. Kohamäärsõnad on iseloomulikud kõnele, nende sagedast kasutust mõjutab deiktiline ruum: nende abil saab osutada sellele, mis on teada ühes ja samas ruumis viibijale. Sama pildikirjelduskatsega on uuritud eesti keelt esimese keelena kõnelevate 8–9-aastaste laste sõnavara ja leitud, et *siin* ja *seal* on ka neil kõige sagedamad määrsõnad (Kütt 2023: 121) ning üsna esimeste kohaväljenditena kasutavad neid eesti keelt esimese keelena omandavad väikelapsed (Argus 2009: 129–130).

Suurim muutus toimus kaassõnafaasi kasutuses: aastal 2022 oli kaassõnafaaside osakaal kõikidest kohatarinditest 25,6%, aga 2024. aastal 35,8%. Kohta väljendavat *ma-* ning *mas-*tarindit ja kõrvallauset esines oluliselt vähem. *ma-*tarind liikumise väljendajana kuulub A1-taseme grammatikapädevuste hulka (Kallas jt 2025), kuid selle vähenen kasutus võib olla tingitud ülesandest – pilt kutsus esile pigem olekute ja seisundite, mitte liikumise kirjeldusi. Oskust kasutada üksikutes struktuurides *mas-*vormi ja oskust siduda üksikutel juhtudel pea- ja kõrvallauset sidenditega *kuhu*, *kus*, *kust* kirjeldatakse juba A2-taseme pädevusena (Kallas jt 2025).

Täpsete kohatarindite osakaal kõigist kohatarindeist kõnes vaatlusperioodil kasvab (78,6% → 85%). DEMfad-mudeli järgi loetakse keelenähtus omandatuks, kui nähtuse esinemisjuhtudest 80% on täpsed. Kuigi täpsete kohatarindite osakaal on koguhulgast üsna kõrge, tuleb tähele panna, et sõnad ja vormid on siinses materjalis laste enda valitud, seega ebatäpsete tarindite madal osakaal võib tuleneda sellest, et nad kasutavad tarindeid, milles nad on kindlad (Vihman 2018), ja jätavad kasutamata selle, milles on ebakindlad.

Uurisin ka seda, kui palju esineb suunda, kohta ja lähet väljendavaid tarindeid kokku (eri tüüpe eristamata). 8–11-aastased eesti keelt teise keelena õppivad lapsed kasutavad kõnes esmajärjekorras staatilisi kohaväljendeid, nende hulk kasvab vaatlusperioodi vältel (170 → 210 → 254). Suunaväljendite hulk väheneb (56 → 61 → 38). Lähteväljendeid tuleb ette vaid üksikuid (6 → 3 → 1).

Uuringud näitavad, et eesti keeles esimese keelena hakatakse väljendama kõigepealt suunda, siis kohta ja viimasena lähet, kusjuures esimesena kohakäänetest ilmuvad laste kõnesse lühikese sisseütleva vormid, nt *õue*, *koju* (Argus & Bauer 2022). Siinse materjali põhjal väljendavad eesti keelt teise keelena omandavad 8–11-aastased lapsed kõige rohkem kohta, vähem suunda ja üksikutel juhtudel lähet. See, et esineb rohkem staatilisi kohaväljendeid, on seletatav lähteülesandega, kus paluti kirjeldada pilti, millel oli kujutatud seisundeid ja olekuid. Esimese keele omandamisega on sarnane see, et lähet väljendavad kohata-

rindid tulevad ka õppijakeelde hiljem kui kohta ja suunda väljendavad tarindid.

Teiseks soovisin teada, mis tüüpi kohatarindeid, kui palju täpseid ja ebatäpseid ning kui palju suunda, kohta ja lähet väljendavaid tarindeid esineb kirjalikes tekstides ning millised muutused kahe aasta jooksul (2023–2024) aset leiavad. Kui kõnes kasutasid õpilased koha väljendamiseks kõige rohkem nimi-, määr- ja kaassõna fraasi, siis kirjalikes tekstides kasutavad nad oluliselt rohkem nimisõna fraasi: üle poole kirjutiste kohatarindeist moodustavad NP-d. Kirjalikes tekstides esineb oluliselt vähem suulistes tekstides sagedasi fraase *pildil* või *siin* ja *seal*.

Kui kõnes täpsete tarindite osakaal vaatlusperioodil kasvab, siis kirjutistes veidi väheneb (80,1% → 77%). Täpsete osakaalu vähenemine kirjutistes on seotud kohatarindite hulga, sh suunda väljendavate tarindite hulga kasvuga, mis võib olla märk hooga arengu faasist, mis omakorda võib kaasa tuua tagasikäigu täpsuses (Martin jt 2010; Kitsnik 2018: 41). Sanna Mustonen (2015) on soome keele kui teise keele omandamist uurides täheldanud, et A2-tasemele liikudes arenevad noortel hoogsalt kohakäänded. Võib oletada, et eesti keelt teise keelena omandades leiab aset sarnane areng.

Sarnaselt kõnega esineb kirjutistes kõige rohkem staatilisi kohaväljendeid (144 → 187). Vastupidiselt suulistele tekstidele – suunda väljendavate tarindite hulk kirjalikes kasvab (23 → 106). Lisaks üldisele arengule on suunaväljendite kasutust mõjutanud lähteülesanne. 2024. aastal pidid lapsed kirjutama neljast pildist koosneva pildiseeria põhjal. See tähendas vajadust kirjeldada liikumist või asukoha muutust ruumis, milleks on tarvis väljendada suunda. Sarnaselt suuliste tekstidega kasutasid õpilased lähteväljendeid vaid üksikutel juhtudel (7 → 6).

Kolmandaks uurisin seda, kuidas muutuvad kohatarindid ja kohatarindite kasutus kolme õpilase kõnes ja kirjutistes. Eesmärgiks oli kohatarindeid silmas pidades kirjeldada ka nende õpilaste individuaalseid arenguradasid.

B kõnes suureneb kohatarindite hulk vähehaaval (7 → 9 → 13) ja eri tüüpi tarindeid on kõige rohkem neli. Peamiselt märgivad kohatarindid

asukohta, aga on ka sihtkohta väljendavaid tarindeid. Suulises pildikirjelduskatses olid B kohta väljendavad nimisõnafraasid kogu vaatlusperioodi jooksul ühesõnalised ja ainsuses. B kirjutistes on näha kohatarindite hulga suuremat muutust ($4 \rightarrow 31$), eri tüüpi tarindeid on neli. Veidi rohkem kui pooled kohatarindeist väljendavad sihtkohta. Kirjutistes esines B-l ka keerukamaid fraase, nt asesõna-nimisõna ühendeid ja asesõna-nimisõna-kaassõna ühendeid ja mitmusevorme.

T kõnes on näha suuremat arengut ($7 \rightarrow 7 \rightarrow 23$) ja eri tüüpi tarindeid on ka kõige rohkem neli. Peamiselt väljendasid kohatarindid asukohta, aga esines ka mõni sihtkohta märkiv tarind. T moodustas kõnes keerukamaid fraase kõnes alates teisest katseaastast. Suurem osa moodustatud tarindeist oli ainsuses, aga tuli ette ka üksikuid mitmusevorme. T kirjutistes on jälgitav väiksem muutus ($8 \rightarrow 13$) ja eri tüüpi tarindeid on kolm. T kirjutistes suurenes kõige rohkem PP-de hulk ($1 \rightarrow 8$). T kohatarindid väljendasid enamasti asukohta ja mõlemal katseaastal esines T kirjutistes keerukamaid fraase.

K kõnesse ilmuvad kohatarindid alles teisel aastal ($0 \rightarrow 3 \rightarrow 7$) ja eri tüüpi tarindeid on kaks. K kohatarindid väljendavad asukohta. Suulises pildikirjelduskatses olid K kohta väljendavad nimisõnafraasid kogu vaatlusperioodi jooksul ühesõnalised. Suurem osa moodustatud tarindeist on ainsuses, aga kohatarindeis esineb juba ka üksikuid mitmusevorme. K kirjutistes leiab aset mõnevõrra suurem muutus ($2 \rightarrow 13$), eri tüüpi tarindeid on K-l kirjutistes kolm ja esineb ka keerukamaid fraase.

Kui võrrelda kolme õpilase suulisi ja kirjalikke tekste, on nähtav nende sarnasus. K kõneldud ja kirjutatud tekstid 2024. aastal on struktuurilt ja kohatarindite leksikaalselt variatiivsusest sarnased: kõigist kohatarindeist kasutab K kõige rohkem kohamäärsõna *seal* ja NP-d *sellel pildil*. Nii kirjas kui ka kõnes moodustab K sarnase lauseketi, kus lauseosad algavad kohamäärsõnaga *seal*, kirjas ka NP-ga *sellel pildil*, millele järgneb öeldisverb *on*, sellele subjekt ning subjekti täiendav kõrvallause või lausungiosa. Sarnasust kõnega võib näha ka teiste õpilaste tekstides: B teeb lausekette nii kõnes kui kirjas sidesõnade *ja* ja *et* abil, T kõnes on iseloomulikud lauseketid sidesõnaga *ja*.

Esimese keele omandamisel kujuneb kirjutamisoskus suulise kõne baasil. Kui rääkides on tähelepanu keskpunktis tähenduse edasiandmine, siis kirjutades jaotub tähelepanu nii sisu kui ka vormi vahel. Seega pole kirjaliku ja suulise keele omandamine täiesti sarnased protsessid. (Hallap & Padrik 2008.) Erinev on ilmselt ka omandamise tempo – kirjaliku keele konstruktsioonid toetuvad suulise keele konstruktsioonidele ja arenevad seetõttu kiiremini. Siinses uuringus kolme õpilase kõnes ja kirjutistes kohta väljendavate NP-de ja PP-de struktuuri analüüsides võis täheldada, et mitmesõnalised NP-d ja PP-d esinesid kahel õpilasel just kirjutistes ja ühel nii kõnes kui kirjutistes – ehk keerukamaks muutusid nende õpilaste fraasid kõigepealt kirjalikus tekstis.

Nii B, T kui ka K on eesti keelega puutunud kokku alates lasteaiast (3–4-aastaselt) ja regulaarselt alates koolist. B ja T taustaandmetest selgub, et eestikeelset sisendit saavad nad sõpradega mängides, TV-st ja kirjandusest; K puutub eesti keelega kokku vaid koolis. Mõju kajastub ka vaadeldud tekstides: B ja T sõnavara on rikkalikum, esineb mitmekesisemaid konstruktsioone, sh kohatarindeid. Kohatarindite hulk on seotud eri grammatiliste vahendite kasutamisega: mida suurem hulk, seda rohkem on kasutuses eri vahendeid. Sarnase tulemuseni on jõutud uuringus, kus vaadeldi sõnavara ja konstruktsioonide arengu seost noorte õppijakeeles – mida rohkem on lapsel eri lekseeme, seda rohkem on tal ka eri tüüpe konstruktsioone (Argus & Rüütmaa 2024).

B, T, K tekstide põhjal võiks kohatarindite arengurada kirjeldada järgmiselt: kõigepealt ilmuvad keelde kohta väljendavad NP-d ja AdvP-d, mis on seotud saadud sisendiga (nt *räägi/kirjuta, mis siin/seal/sellel pildil on*), ja selliste lekseemidega, mis on antud ülesande täitmiseks vajalikud (nt *vees, meres, toolil*). Ehk siis ülesande juhendil võib olla oluline roll mingi konstruktsiooni omandamisel. PP-d kohatarindina muutuvad sagedasemaks sõnavara rikastudes ja mõnevõrra hiljem kui NP-d ja AdvP-d. Keeleoskuse arenedes tuleb keelde ka kohatarindite kombinatsioone. Üksikud *ma-* ja *mas-*tarindid ning kohta näitavate asemäärsõnadega *kus, kuhu, kust* algavad kõrvallaused ilmuvad keelde

juba varakult, kuid nende kasutuse järjekindlaks ja spontaanseks muutumine leiab aset keeleoskuse kõrgemal tasemel.

Suulise pildikirjelduskatse piiranguna võib välja tuua, et mõne õpilase puhul võis vastupidiselt oodatavale arengule täheldada hoopiski tagasikäiku: võrreldes aasta varasemate tulemustega olid kolmanda aasta tekstid keeleliste vahendite poolest vaesemad. Kirjalike tekstide puhul olid piiranguks erinevat laadi lähteülesanded (pilt ja pildiseeria) ja asjaolu, et õpetajad võisid nii ühe pildi kui ka pildiseeria ise valida, mis tõi kaasa teatava ebaühtluse: mõni ülesanne ei motiveerinud kirjutama ja tekst oli kirjutatud alla õpilase võimete, mis ilmnos võrreldes õpilase erinevaid sooritusi.

Vaatamata piirangutele saab siinse materjali põhjal esmase ettekujutuse kohatarindite kasutusest ja arengutendentsidest algtaseme õppijakeeles ning saadud tulemustest võiks olla kasu grammatikapädevuse kirjelduse (Kallas jt 2025) valideerimisel ja täiendamisel, kuid laiemapõhjalisteks järeldusteks tuleb suurendada analüüsitava materjali hulka ja valimit.

Kirjandus

- Aigro, Mari 2022. In any case? Estonian spatial cases as argument markers. *Dissertationes Linguisticae Universitatis Tartuensis* 44. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. <http://hdl.handle.net/10062/88033>
- Argus, Reili 2008. Eesti keele muutemorfoloogia omandamine. Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste dissertatsioonid 19. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Argus, Reili 2008. Kuidas eesti laps vormimoodustuse omandab. – *Oma Keel* 1, 16–27.
- Argus, Reili 2009. The early development of case and number in Estonian. – Ursula Stephany, Maria D. Voeikova (eds.). *Development of Nominal Inflection in First Language Acquisition. Studies on Language Acquisition* 30. Berlin & New York: De Gruyter Mouton, 111–153. <https://doi.org/10.1515/9783110217117.111>
- Argus, Reili, Annika Bauer 2020. Muutevormide ilmumine eesti keelt esimese keelenä omandavate laste kõnemesse. – *Philologia Estonica Tallinnensis* 5, 17–58. <https://doi.org/10.22601/PET.2020.05.01>

- Argus, Reili, Sirli Parm 2010. Eesti keele ajakategooria omandamisest: ajavormid ja ajasõnad. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 6, 25–41. <https://doi.org/10.5128/ERYa6.02>
- Argus, Reili, Tiina Rüütmaa 2024. Sõnavara ja konstruktsioonide areng eesti keelt teise keelena omandava noore õppija kõnes aasta jooksul. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 20, 5–24. <https://doi.org/10.5128/ERYa20.01>
- Bleive, Agu 2023. How do Chinese L1 learners express Estonian static spatial relations? – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 19, 5–24. <https://doi.org/10.5128/ERYa19.01>
- Bybee, Joan L. 2013. Usage-based theory and exemplar representations of constructions. – Thomas Hoffmann, Graeme Trousdale (eds.). The Oxford Handbook of Construction Grammar. New York: Oxford University Press, 49–69. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195396683.013.0004>
- Bybee, Joan L., Paul J. Hopper 2001. Introduction to frequency and the emergence of linguistic structure. – Joan L. Bybee, Paul J. Hopper (eds.). Frequency and the Emergence of Linguistic Structure. Typological Studies in Language 45. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/tsl.45>
- EG 2024 = Metslang, Helle, Mati Ereht, Külli Habicht, Tiit Hennoste, Reet Kasik, Pire Teras, Annika Viht, Eva Liina Asu, Liina Lindström, Pärtel Lippus, Renate Pajusalu, Helen Plado, Andriela Rääbis, Ann Veismann 2024. Eesti grammatika. Helle Metslang (peatoim.). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus. <https://doi.org/10.12697/EG>
- Ellis, Nick C. 2002. Frequency effect in language processing. – Studies in Second Language Acquisition 24 (2), 143–188. <https://doi.org/10.1017/S0272263102002024>
- Ellis, Nick C. 2003. Constructions, chunking, and connectionism: The emergence of second language structure. – Catherine Doughty, Michael H. Long (eds.). Handbook of Second Language Acquisition. Blackwell Handbooks in Linguistics 14. Oxford: Blackwell, 33–68.
- Ellis, Nick C. 2013. Construction grammar and second language acquisition. – Thomas Hoffmann, Graeme Trousdale (eds.). The Oxford Handbook of Construction Grammar. New York: Oxford University Press, 365–378. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195396683.013.0020>
- Ellis, Nick C. 2015. Cognitive and social aspects of learning from usage. – Teresa Cadierno, Søren W. Eskildsen (eds.). Usage-Based Perspectives on Second Language Learning. Applications of Cognitive Linguistics 30. Berlin: DeGruyter Mouton, 49–73. <https://doi.org/10.1515/9783110378528-005>

- Ellis, Nick C. 2022. Second language learning of morphology. – *Journal of the European Second Language Association* 6 (1), 34–59. <https://doi.org/10.22599/jesla.85>
- Eskildsen, Søren W. 2008. Constructing a Second Language Inventory: The Accumulation of Linguistic Resources in L2 English. PhD dissertation. Odense: Institute of Language and Communication University of Southern Denmark.
- Fillmore, Charles J., Paul Kay, Mary Catherine O'Connor 1988. Regularity and idiomatcity in grammatical constructions: The case of let alone. – *Language* 64 (3), 501–538. <https://doi.org/10.2307/414531>
- Goldberg, Adele 2013. Constructionist approaches. – Thomas Hoffmann, Graeme Trousdale (eds.). *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. New York: Oxford University Press, 15–31. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195396683.013.0002>
- Granlund, Sonia, Joanna Kolak, Virve-Anneli Vihman, Felix Engelmann, Elena V. M. Lieven, Julian M. Pine, Anna L. Theakston, Ben Ambridge 2019. Language-general and language-specific phenomena in the acquisition of inflectional noun morphology: A cross-linguistic elicited-production study of Polish, Finnish and Estonian. – *Journal of Memory and Language* 107, 169–194. <https://doi.org/10.1016/j.jml.2019.04.004>
- Hallap, Merit, Marika Padrik 2008. *Lapse kõne arendamine*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hint, Helen, Maria Reile, Renate Pajusalu 2013. Kontekst ja viitamine: argivestlused, legod ja narratiivid. – *ESUKA/JEFUL* 4 (1), 161–183. <https://doi.org/10.12697/jeful.2013.4.1.10>
- Hoffmann, Thomas, Graeme Trousdale 2013. Construction grammar: Introduction. – Thomas Hoffmann, Graeme Trousdale (eds.). *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. New York: Oxford University Press, 1–12. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195396683.013.0001>
- Kallas, Jelena, Raili Pool, Pilvi Alp, Anu Epner, Reili Argus, Annika Bauer, Tiiu Kivistik, Kristina Koppel, Katrin Tsepelina 2025. Eesti keele kui teise keele õpetaja tööriistad 2025. Eesti Keele Instituut. <https://sonaveeb.ee/teacher-tools> (29.5.2025).
- Kitsnik, Mare 2018. Iga asi omal ajal: eesti keele B1- ja B2-taseme verbikonstruktsioonid keeleoskuse arengu näitajana. Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste dissertatsioonid 43. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Kütt-Leedis, Andra 2024. Eesti keelt esimese ja teise keelena kõnelevate laste sõnavara pildikirjelduskatse põhjal. – *Emakeele Seltsi aastaraamat* 69 (2023), 107–131. <https://doi.org/10.3176/esa69.05>

- Levinson, Stephen C., David Wilkins 2006. *Grammars of Space: Explorations in Cognitive Diversity*. Language Culture and Cognition 6. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511486753>
- MacWhinney, Brian 2000. *The CHILDES Project: Tools for Analyzing Talk*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Martin, Maisa, Sanna Mustonen, Nina Reiman, Marja Seilonen 2010. On becoming an independent user. – Inge Bartning, Maisa Martin, Ineke Vedder (eds.). *Communicative Proficiency and Linguistic Development: Intersections Between SLA and Language Testing Research*. Eurosla Monographs Series 1. EUROSLA, 57–80. https://eurosla.org/monographs/EM01/57-80Martin_et_al.pdf (29.5.2025).
- Mustonen, Sanna 2015. Käytössä kehittyvä kieli. Paikat ja tilat suomi toisena kielenä oppijoiden. teksteissä. *Jyväskylän Studies in Humanities* 255. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6213-5>
- Osterreich Kasak, Helgi 1977. *The Acquisition of Locatives in Estonian*. PhD dissertation. The University of New Mexico, Department of Anthropology. https://digitalrepository.unm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1191&context=anth_etds (29.5.2025).
- Pajusalu, Renate 1995. Pronominit *see*, *tema* ja *ta* viron puhekielessä. – *Sananjalka* 37 (1), 81–94. <https://doi.org/10.30673/sja.86568>
- Pajusalu, Renate 1999. *Deiktikud eesti keeles*. *Dissertationes philologiae estonicae Universitatis Tartuensis* 8. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Pajusalu, Renate 2009. *Sõna ja tähendus*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Pajusalu, Renate 2015. Võro demonstratives: Changing or disappearing? – *ESUKA/JEFUL* 6 (2), 167–190. <https://doi.org/10.12697/jeful.2015.6.2.07>
- Pajusalu, Renate, Maria Reile, Helen Hint, Tiina Nahkola, Piia Taremaa 2018. Relative clauses in spatial and narrative contexts in Estonian, Finnish, and Russian. – *SKY Journal of Linguistics* 31, 107–142.
- Reile, Maria 2019. *Estonian Demonstratives in Exophoric Use: An Experimental Approach*. *Dissertationes linguisticae Universitatis Tartuensis* 34. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. <http://hdl.handle.net/10062/63779>
- Reile, Maria, Piia Taremaa, Tuuli Nahkola, Renate Pajusalu 2019. Reference in the borderline of space and discourse: A free production experiment in Estonian, Russian, and Finnish. – *Linguistica Uralica* 3, 185–208. <https://doi.org/10.3176/lu.2019.3.02>
- Reile, Maria, Helen Plado, Harmen B. Gudde, Kenny R. Coventry 2020. Demonstratives as spatial deictics or something more? Evidence from Common Estonian and Võro. – *Folia Linguistica* 54 (1), 167–195. <https://doi.org/10.1515/flin-2020-2030>

- Son, Myeongeun 2021. L2 Language Development in Oral and Written Modality. PhD dissertation. USA: Michigan State University. <https://doi.org/doi:10.25335/yyxp-zh48>
- Taremaa, Piia 2013. Fictive and actual motion in Estonian: Encoding space. – *SKY Journal of Linguistics* 26, 151–183.
- Taremaa, Piia 2017a. Attention Meets Language: A Corpus Study on the Expression of Motion in Estonian. *Dissertationes linguisticae Universitatis Tartuensis* 29. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. <http://hdl.handle.net/10062/55362>
- Taremaa, Piia 2017b. Lokatiivsete demonstratiivadverbide asetusest ja funktsioonidest liikumist väljendavate klauside näitel. – *Keel ja Kirjandus* 6, 453–468. <https://doi.org/10.54013/kk715a3>
- Tomasello, Michael 2003. *Constructing a Language: A Usage-Based Theory of Language Acquisition*. Cambridge (Mass.) & London: Harvard University Press.
- Torn-Leesik, Reeli, Maigi Vija 2012. Acquisition of the impersonal voice by an Estonian child. – *Journal of Baltic Studies* 43 (2), 251–271. <https://doi.org/10.1080/01629778.2012.674799>
- Vainik, Ene 1995. Eesti keele väliskohakäänete semantika kognitiivse grammatika vaatenurgast. *Ars grammatica*. Tallinn: Eesti TA Eesti Keele Instituut.
- Veismann, Ann 2009. Eesti keele kaas- ja määrsõnade semantika võimalusi. *Dissertationes linguisticae Universitatis Tartuensis* 2. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. <http://hdl.handle.net/10062/10089>
- Vihman, Virve-Anneli 2018. Pilk laste keeleomandamisele: Teoreetilistest alustest ja kvantiitivsetest lähenemistest. – *Keel ja Kirjandus* 8–9, 622–642. <https://doi.org/10.54013/kk730a2>
- Vihman, Marilyn M., Maigi Vija 2006. The acquisition of verbal inflection in Estonian. – Natalia Gagarina, Insa Gülzow (eds.). *The Acquisition of Verbs and their Grammar: The Effect of Particular Languages*. *Studies in Theoretical Psycholinguistics* 33. Dordrecht: Springer, 269–295.

Locative constructions in the spoken and written texts of young learners of Estonian as a second language

LIINA LUTSEPP

Tallinn University

This study investigates how children aged 8–11 learning Estonian as a second language express spatial relations in both spoken and written texts. While numerous studies have examined the acquisition of spatial expressions in Estonian as a first language, research on second language learners remains scarce. Using data from the project *Professional Estonian-speaking Teacher in the Classroom* (2022–2024), the study the frequency, accuracy, and development of locative constructions based on the DEMfad model.

The spoken data (n = 24) revealed five main types of locative constructions: noun phrases (NPs), adverbial phrases (AdvPs), postpositional phrases (PPs), the illative form of the MA-infinitive/supine and the inessive form of the MA-infinitive/supine (*ma-*, *mas-* constructions), subordinate clauses beginning with a locative demonstrative or a postpositional phrase. NPs, AdvPs, and PPs were the most frequent. The use of PPs increased notably over time, while *ma-*, *mas-* constructions and subordinate clauses were rare. In writing (n = 20), NPs were dominant, and directional expressions became more frequent in 2024 due to task design.

Accuracy in spoken language increased over time (from 78.63% to 84.98%), while it slightly declined in writing (from 80.11% to 77%), likely due to the growing complexity of learner output. Learners most frequently used static locative expressions, followed by directional, and rarely source expressions – mirroring patterns found in first language acquisition.

Individual developmental trajectories were also examined. Student B showed significant growth in writing, T in speech, and K displayed the initial emergence of locative constructions. Development typically began with simple NPs and AdvPs, with PPs appearing later as vocabulary improved. More complex constructions emerged at higher proficiency levels.

The findings highlight differences between spoken and written production and show that task design significantly affects the types of constructions used. While the study offers a first look at how young learners express spatial relations in Estonian, broader conclusions require larger datasets.

Keywords: Estonian as the second language; second language acquisition; spatial construction; spoken text; written text; Estonian

Liina Lutsepp

Narva mnt 25, 10120 Tallinn, Estonia
llutsepp@tlu.ee